

'Ministry', oktober 1998

Christenen en joden: een onmogelijke opdracht?

In dit interview laat **Jacques B. Doukhan** belangrijke begrippen voor christenen zien in hun relaties met joodse mensen.

John Graz: Je hebt je leven gewijd aan een betere verstandhouding tussen joden en christenen. Is dat geen onmogelijke opdracht?

Jacques Doukhan: Ik voel inderdaad een speciale taak op mij rusten met betrekking tot joods-christelijke relaties. Of dat een onmogelijke opdracht is? Dat weet ik niet

Het is in ieder geval om een aantal redenen een uitdaging: wegens de pijnlijke en beschamende geschiedenis die zij delen; de vele vooroordelen en zo veel onwetendheid; en het ergste van alles, de grote onverschilligheid aan beide zijden. Het feit dat ik mijn leven heb gewijd aan die inspanning, impliceert echter dat ik denk dat het de moeite waard is. Er is altijd hoop dat het niet een "Mission Impossible" is.

Het is ook mijn diepste overtuiging dat, tot op zekere hoogte, de aard en de bestemming van zowel het jodendom als het christendom afhangen van de kwaliteit van hun relatie. Het is veelzeggend dat beide vaak opgebouwd zijn in hun wederzijdse relatie. Door deze relatie kunnen joden en christenen niet alleen leren elkaar lief te hebben en te respecteren, maar ook bij elkaar iets belangrijks ontdekken met betrekking tot hun eigen identiteit. Dit is niet alleen belangrijk om historische en psychologische redenen maar ook om de meer essentiële vraag van het heil. Ik veronderstel dat de belangrijkste reden voor mij om mijn leven te wijden aan deze relatie niet alleen theologisch of academisch van aard is. Het is voor mij een existentiële kwestie. De joods-christelijke spanning zit er bij mij ingebakken.

JG: Je bent opgegroeid in een joodse familie, maar jij en je vader namen Jezus aan als jullie Messias. Dit betekent dat je persoonlijk in je leven de spanningen ervaart tussen deze twee sterke identiteiten. Is het mogelijk om zowel joods als christelijk te zijn?

JD: Mijn vader was op weg rabbijn te worden toen een aantal dramatische gebeurtenissen ons confronteerden met de mogelijkheid dat Jezus de joodse Messias was.

Voor hem en ook voor mij was deze ontdekking traumatisch. Het was een schok voor heel onze familie en voor de joodse Sefardische gemeenschap van ons kleine stadje Constantine (Algerije). Mijn moeder is ons nooit gevolgd. Ze was er zeer op tegen en bestreed onze ideeën krachtig. Veel leden van de familie van beide kanten kwamen tussenbeide. Verschillende vrienden en rabbijnen kwamen met ons praten. Het was geen gemakkelijke keuze. Mijn vader worstelde des te meer, omdat hij trouw bleef aan zijn joodse identiteit. Hij bezocht nog steeds de synagoge en vierde de joodse feesten. Mijn vader bleef zichzelf altijd als een jood beschouwen.

Het is in die context dat ik werd geconfronteerd met de christelijke boodschap. Het is door mijn vader en met mijn vader, door zijn vragen en door zijn lijden dat ik de figuur van Jezus de Messias leerde ontdekken. Net als mijn vader heb ik mij nooit van mijn wortels afgekeerd. Ik verdiepte me in de joodse traditie, en mijn vader stond erop, dat ik bleef vasthouden aan de joodse waarden, een intensieve studie van de Hebreeuwse geschriften, het belang van de ethiek, de eerbied voor de sabbat, de eerbied voor het leven, enz. Als een joodse jongen, ging ik vanaf vijfjarige leeftijd naar de Hebreeuwse school. Maar ik wilde meer, dus heb ik een grondige studie gemaakt van de Hebreeuwse taal, de rabbijnen en zelfs moderne Hebreeuwse literatuur aan de Universiteit van Straatsburg, waar ik een doctoraat in Hebreeuwse en joodse studies behaalde onder leiding van de joodse filosoof Andre Neher. Ik ging zelfs een paar jaar naar een jesjiva (een joods onderwijsinstituut, waar vooral de Talmoed en de Thora worden bestudeerd). Ik wilde zo veel leren als ik kon om er zeker van te zijn dat ik de juiste keuze maakte. In de loop van deze spirituele reis, heb ik niet alleen veel geleerd van mijn vader, maar ben ik ook de hartstocht van mijn moeders strijd gaan begrijpen.

Dus op uw vraag "Is het mogelijk om joods en christelijk te zijn?" ben ik in eerste instantie geneigd om te reageren met "Ja". Vergeet niet, dat de eerste christenen joden waren, en voor hen sloten de twee identiteiten elkaar niet uit. Jezus, Paulus, Petrus en Johannes verwierpen nooit hun joodse wortels. Wat de inhoud betreft, de waarde, de waarheid, om zo te zeggen: ja, het is mogelijk om joods en christelijk te zijn. Het kan zelfs worden beschouwd als een waardevol maar moeilijk pluspunt. Er is een Jiddisch spreekwoord, "*Shwer zu sein hayid*" ("het is moeilijk om een jood te zijn"), maar het is moeilijker om een jood en een christen te zijn. En dat komt omdat het moeilijk is, en tot op zekere hoogte ondraaglijk, om de waarden en de waarheid te erkennen en te omarmen van een volk, als dat volk ook nog eens je onderdrukkers zijn

JG: Ik veronderstel dat wanneer een jood het woord *Jezus* hoort hij niet denkt aan de persoon van Jezus, maar wat de "christenen" hebben gedaan: pogroms en concentratiekampen. Met andere woorden, is er enige hoop op verzoening na Auschwitz?

JD: Je raakt hier de meest gevoelige snaar. Zoals de Amerikaanse President Bill Clinton ooit zei: "Het is moeilijk om de boodschap van de boodschapper te scheiden." Wegens de pijnlijke en beschamende geschiedenis die je net hebt opgeroepen, wordt de naam van Jezus in het joodse bewustzijn gekoppeld aan de herinnering van bloedbaden, discriminatie en afwijzing gedurende 2000 jaar, de systematische "leer van verachting" met als climax Auschwitz. Veel christenen realiseren zich nog steeds niet hoe deze dingen samenhangen; en bewust of niet, ze blijven hun geest voeden met het oude gif door de vloek tegen de joden te preken en te onderwijzen omdat zij worden beschuldigd van de gruwelijkste misdaad van de mensheid: Godsmoord

Ondertussen, is er de vervangingstheologie, die de joden en Israël het recht ontzegt om zelfs maar Israël te zijn, aangezien het "ware Israël" een ander volk is. (Deze theorie is aan de

kaak gesteld als "een spirituele Holocaust.") Dit gaat samen met allerlei vreemde ideeën die christenen nog steeds koesteren over de joden: de mythe van het joodse complot, de associatie van de jood met bedrog en geld, enz. Ik verwijs hier naar het oude beest genaamd "antisemitisme."

U hebt mij gevraagd of er hoop is voor verzoening na Auschwitz. Zo lang christenen, wie ze ook zijn en tot welke gemeenschap zij ook behoren, hun verantwoordelijkheid wat betreft Auschwitz niet begrijpen en erkennen; zolang ze nog steeds het vuurtje van brandstof blijven voorzien en in dezelfde richting blijven denken; zolang zij in hun hart antisemitische ideeën en gevoelens blijven koesteren is er geen hoop op verzoening. Met Auschwitz, heeft de joods-christelijke geschiedenis een 'point of no return' bereikt. Na Auschwitz is het niet meer fatsoenlijk te denken of handelen of voelen op de manier die Auschwitz heeft voortgebracht. Hopen op een verzoening na Auschwitz komt neer op te hopen op een echte "bekering" van de kant van de christenen. Zolang de christenen deze zonde van antisemitisme niet serieus nemen, zolang ze niet bereid zijn om hierop terug te komen, zich bekeren en de joodse wortels te erkennen die hen dragen, is er geen hoop op verzoening. En als gevolg daarvan, kunnen we zelfs zeggen dat er geen hoop is voor welke andere verzoening dan ook, en ik bedoel hier in het bijzonder de christelijke verzoening met de God van Israël zelf.

De relatie tussen de twee verbanden gaat zo diep dat een christelijk theoloog zo ver is gegaan om antisemitisme aan de kaak stellen als een zonde tegen de heilige Geest, dat wil zeggen, een onvergeeflijke zonde. Dit klinkt misschien overdreven voor veel mensen die nog niet het afschuwelijke karakter van deze zonde en de gevolgen ervan begrijpen, en dat komt gewoon omdat ze er zo aan gewend zijn.

JG: In een van je boeken, leg je uit hoe moeilijk het is voor een jood die in Jezus gelooft om als een jood door de joden te worden aanvaard. Hoe zit dat met de christenen? Is het gemakkelijk voor een jood om lid te worden van de christelijke familie? Voel je je wel als een van ons?

JD: Het is waar dat sommige joden die er voor uitkwamen christen te zijn de laatste jaren een afwijzing hebben gehad bij hun aanvraag voor Israëlisch staatsburgerschap. Dit is niet altijd het geval geweest; en sommige politieke deskundigen denken dat deze wet in de nabije toekomst veranderd kan worden. Ik moet hieraan toevoegen dat volgens de joodse wet (*Halaga*), een jood altijd een jood blijft wat hij ook doet, zelfs als hij zich als christen profileert. Ironisch genoeg hebben de nazi's de waarheid hiervan aangetoond. De antisemiet Drumont placht te zeggen: "Als een jood christen wordt, hebben we een christen meer, maar geen jood minder."

Zover ik na kan gaan--- en je stelde mij een persoonlijke vraag---moet ik zeggen dat mijn familie en mijn joodse vrienden, ondanks hun afkeuring, me nooit als jood hebben afgewezen. Zij beschouwen me een beetje als een randfiguur, maar ze respecteren me, zelfs wanneer ze af en toe boos op mij zijn.

Als het gaat om mijn integratie in de christelijke maatschappij, ligt dat complexer. Ik heb nooit een geheim gemaakt van mijn joodse identiteit. Ik ben er altijd voor uitgekomen in mijn lezingen, mijn publicaties en mijn persoonlijke gesprekken. En het wordt heel duidelijk in mijn professionele leven: Ik heb ervoor gekozen om Hebreeuws en joodse studies te doceren. Ik ben betrokken bij de joods-christelijke dialoog en ik ben lid van het genootschap voor Joodse Studies. Ik ben de directeur van het zojuist opgerichte Instituut voor joods-christelijke Studies aan de Andrews Universiteit. Ik ben de redacteur van twee joods-christelijke tijdschriften (*Shabbat Shalom* en *L'Olivier*). Dit alles getuigt overduidelijk van mijn joodse identiteit.

En toch, het feit dat u mij deze vraag in die bewoordingen stelt, suggereert dat ik tot op zekere hoogte een buitenstaander ben gebleven. Dus moet mijn antwoord op je vraag ambivalent zijn. Ja, ik voel me wel aanvaard; Ik voel me een van jullie. En toch word ik als jood in een christelijke samenleving voortdurend, bij elke stap die ik doe, herinnerd aan het joods-christelijke vraagstuk: "onschuldige" grappen, theologisch generalisaties, suggestieve glimlachjes naast sommige onaangename ervaringen die altijd dezelfde oude wonden openrijten. Maar ik heb veel goede vrienden, en jij bent een van hen, bij wie ik gewoon in alle opzichten mezelf kan zijn, en bij wie deze vraag irrelevant wordt.

JG: De openbare lezingen die je over de hele wereld geeft zijn zeer succesvol. Tachtig procent van de toehoorders zijn joden. Hoe kun je dat uitleggen?

JD: Ik heb wereldwijd lezingen gehouden in vele steden in Frankrijk, Zwitserland, Canada en, meer recentelijk, in Australië. Ik ben altijd verbaasd over de grote belangstelling die vele joden en ook christenen tegenwoordig hebben in de onderwerpen die ik aan de orde stel. Het is altijd moeilijk om succes uit te leggen, vooral als je persoonlijk betrokken bent. Toch vind ik (menselijk gesproken), dat de aanwezigheid van zo veel joden misschien verband houdt met zowel mijn persoonlijke als mijn academische achtergrond, mijn wetenschappelijk onderzoek in Jeruzalem en mijn publicaties. De mensen zijn geïntrigeerd.

Het is ook waar dat mijn presentaties als professor mij een meer onpartijdige dus minder verdacht imago geven. Ik denk ook dat veel joden mijn lezingen bijwonen precies vanwege de onderwerpen die ik uitkies om over te spreken en omdat ik onderwerpen bespreek die zowel hen als mij aangaan. En toch richt ik mij in mijn colleges niet tot joden alleen; ik spreek ook christenen aan. Omdat de onderwerpen nauw met elkaar verbonden zijn, heb ik gemerkt dat de meest effectieve manier om te communiceren met de ene groep is door het te betrekken op de andere groep.

Mijn lezingen draaien rond de joods-christelijke spanningen, en daar confronteer ik beide partijen mee. Alleen de joden aanspreken zou uiteindelijk aanstootgevend zijn en is altijd verdacht. Deze methode is terzelfdertijd, geen slimme strategie die de joden zal aantrekken. Ik presenteer mijn bevindingen en mijn boodschap eerlijk en oprecht, maar ook met passie en een diepe overtuiging. Ik doe het ook op een zodanige wijze, dat nieuwe vooruitzichten

en nieuwe inzichten worden voorgesteld. Hoewel ik respectvol blijf tegenover verschillende culturele en religieuze gevoeligheden, stel ik hete theologische kwesties aan de orde, zoals de Thora, de sabbat, de Messias, de toestand van de mens in de dood, maar ik ga ook in op menselijke kwesties als antisemitisme, de Holocaust, Israël, de interconfessionele dialoog.

Ik herinner me op een van mijn lezingen een rooms-katholieke doctoraal studente theologie die geschokt bij mij kwam. Ze had nog nooit gehoord wat ik zei, en ze wilde meer horen. Ik herinner me ook een jonge Israëlische man die verbaasd was door mijn uitleg en vroeg om meer literatuur waarmee hij de zaken verder kon onderzoeken. Dan was er een Pools joodse dame, een overlevende van Auschwitz, die tot tranen was geroerd en met wie ik een lang gesprek gehad. Ik herinner me ook een presbyteriaanse dame die verbaasd en diep teleurgesteld was, dat mijn lezingen niet op grotere schaal waren geadverteerd in joods-christelijke kringen.

JG: Hoe reageert de joodse gemeenschap op je lezingen?

JD: Ik moet zeggen dat de acceptatie tweeslachtig is. In het begin zijn ze achterdochtig. Sommigen zijn boos. Maar na de eerste lezing en privégesprekken, heb ik ontdekt dat ze meer aandacht en interesse gaan vertonen. In Marseille werd ik zelfs uitgenodigd om te spreken voor de joodse radio. Ik werd niet alleen geïnterviewd, maar mijn boek werd geadverteerd, en sommige van mijn voordrachten werden uitgezonden. Een rabbijn kocht verschillende tapes van mijn lezingen over "Sabbat en hoop." In Melbourne, werd ik geïnterviewd op het Israëlische station en kon ik in het Hebreeuws spreken over de onderwerpen waarover ik les gaf. Het gesprek werd uitgezonden in het hele land waar veel Israëli's leven.

JG: Verschillende christelijke organisaties proberen joden te bekeren. De reactie van de joden is zeer sterk anti. Is het mogelijk om de hoop van Jezus te delen zonder hun gevoelens te kwetsen?

JD: Vandaag, na de Holocaust en eeuwen van christelijke inspanning om de joden van de aardbodem weg te vagen, zal een openlijke bekeringspoging van het joodse volk sterke reacties oproepen. Christenen die met joden "de hoop van Jezus" willen delen, moeten zich allereerst afvragen wat hun ware motieven zijn. Waarom willen ze joden "bekereren"? Denken zij hen om te vormen naar hun eigen beeld en dus hun joodse identiteit te wissen?

Dus, op je moeilijke vraag zal ik gewoon antwoorden: Ja, het is mogelijk voor christenen om deze hoop delen met de joden. Maar, zoals je zegt, het moet worden gedaan zonder bedreiging van hun joodse identiteit. De rijkdom en de schoonheid van hun joodse erfgoed moeten worden gerespecteerd.

Een andere vraag die christenen zichzelf eerlijk moeten stellen heeft betrekking op de inhoud van deze hoop waarover we het hebben. Breng ik de joden echt iets dat hen zal verrijken of verarmen? Hebben ze echt nodig wat ik van plan ben om met hen te delen?

Deze vraag kan sommige christenen ontzetten, omdat zij nauwelijks andere waarden en waarheden zien buiten hun eigen set van waarden en denkpatronen. Deze vraag is belangrijk, want het is een manier om te testen of we de juiste aanpak hebben. Door die vraag, is de christen gedwongen om bij zichzelf te rade te gaan en de eigen overtuiging door te lichten om ervoor te zorgen dat het eigen christelijke geloof geen louter cultureel vernislaagje is; dat het inderdaad, een rijke, vitale en diepgaande ervaring is met een universele kwaliteit. Met andere woorden, de ware bekering van de christen is een voorwaarde voor de bekering van de jood.

JG: Moeten we joods worden om door de joden aanvaard te worden?

JD: Nee, dit is niet wat ik bedoel. Natuurlijk, stelde de apostel Paulus die benadering voor: "Griek met de Grieken en jood met de Joden." Maar terwijl hij dat zegt, bedoelt hij niet dat we onze identiteit moeten veranderen om met joden in contact te kunnen komen. Een man hoeft geen vrouw te worden om met vrouwen te kunnen communiceren, en omgekeerd. De Grieken wisten, dat Paulus een Jood was. Hij kon het niet verbergen. Maar hij kon op zijn minst proberen om hun taal spreken en hun cultuur te begrijpen en te starten vanuit een gemeenschappelijke basis, zelfs als dat niet meer was dan een verwijzing naar een heidense god, zoals dat in Athene geval was. Maar nogmaals, hij speelde geen Griek; hij verkleedde zich niet als een Griekse edelman. Hij bleef een jood en richtte zich tot de mensen terwijl hij rekening hield met hun cultuur en sociale context.

JG: Bedoel je het "missiologische" beginsel van contextualiseren?

JD: Ja. Maar er is vaak verwarring als het gaat om dit beginsel: je kunt uiteraard niet zijn wat je niet bent. Anders wordt het een komedie, vaak niet eens een goed gespeelde komedie, en vervolgens komt de boodschap niet over; en als dat wel het geval is, wordt die ontvangen als nep. Het zal niet serieus worden genomen. Ik heb geconstateerd dat men dit heel snel doorheeft, en het resultaat is rampzalig. Wat betreft de joden, de doelgroep, kunt je er zeker van te zijn dat zij gemakkelijk doorhebben wat er nep aan is. Zij zullen zich beledigd voelen en boos worden, of ze zullen lachen.

Deze houding heeft niets te maken met het beginsel van contextualiseren zoals bedoeld door de apostel Paulus, nog los van het ethische probleem. Je kunt niet van de waarheid getuigen zonder zelf waarachtig d.w.z. authentiek te zijn. Dat is gezond verstand. Blijf jezelf, maar dwing hen tegelijkertijd niet om een mechanisch duplicaat van jezelf te worden. Respecteer hun anders-zijn; laat ze van binnen joden blijven. En dan zal de echte communicatie zijn werk doen, en u zult in staat zijn om naar elkaar te luisteren en van elkaar te leren.

JG: Wat kan worden gedaan om de relatie tussen joden en christenen te verbeteren?

JD: Er is nog zoveel te doen. En deze zaak gaat natuurlijk zowel joden als christenen aan. Dit is de reden waarom we het tijdschrift *Shabbat Shalom* hebben. De titel van het tijdschrift

zegt al iets over het programma en de filosofie er achter. Wij willen een betere verstandhouding tussen ons en joden bevorderen. Het is gericht op de joodse verzoening, de Shalom, de vrede. En het grondt dit ideaal in het gemeenschappelijke anker van sabbat. *Shabbat Shalom* is een tijdschrift gesponsord door de Kerk der Zevende-dags Adventisten. Joden en zevende-dags adventisten zijn zich niet bewust van de gemeenschappelijke grond die zij met elkaar delen. In aanvulling op de Shabbat (Sabbat) is er de holistische visie op het leven, de voedingsleer, het belang van de Schriften, enz.

Joden en zevende-dags adventisten moeten meer weten over elkaar. Dit is de reden waarom *Shabbat Shalom* interviews bevat met rabbijnen en beroemde joodse persoonlijkheden, zoals Nobelprijs ontvanger Elie Wiesel, en daarnaast christenen en dan vooral zevende-dags adventisten als Dr. B. B. Beach. Dit dagboek behandelt verschillende onderwerpen als "lijden," de "sabbat", "de wet", "hoop", enz., vanuit een joods-christelijk perspectief. Niet alleen joden maar ook christenen, en vooral zevende-dags adventisten, moeten het tijdschrift lezen en vervolgens delen met een joodse of christelijke vriend. Dit gezamenlijk lezen zal bijdragen aan het creëren van een kader voor verdere discussie.

JG: Heb je een paar voorstellen om ons te helpen bij deze onderneming?

JD: Ik ken er tenminste zeven:

1. Werk er serieus aan je ziel, je geest en je mond te zuiveren van elke vorm van antisemitische vooroordelen. Knoop vriendschappelijke relaties aan met een jood.
2. Schep mogelijkheden voor gemeenschappelijke activiteiten. Organiseer culturele evenementen met joods-christelijke belangen bij speciale gelegenheden, zoals een joods feest, een vrijdag avond, een nationale gedenkdag (Holocaustdag). Woon van tijd tot tijd evenementen bij georganiseerd door de joodse gemeenschap. Word lid van een joods-christelijk genootschap.
3. Introduceer in uw liturgie liederen en zelfs teksten van joodse oorsprong. Dit zal vaak je begrip voor en het overbrengen van jouw waarheid verbeteren. Nodig joodse vrienden uit.
4. Vermijd het gebruik van afbeeldingen van Jezus en van "kruisen." Deze tekens worden vaak geïnterpreteerd door joden als tekens van afgoderij. Wat betreft het kruis, dit wordt in de joodse geest altijd gekoppeld aan de pijnlijke herinnering van onderdrukking. Vergeet niet dat het kruis herinnert aan de kruisiging die de kruistochten inspireerden naast de pogroms. Bovendien kan de traditionele christelijke smaak voor "kruisen" een ziekelijke vooringenomenheid met dood suggereren, die de natuurlijke joodse gevoeligheid die de waarde van het leven bevestigt kwetst.
5. Organiseer workshops bij u in de buurt om een "Joods bewustzijn" te creëren (nodig een specialist uit; zie nr. 7).
6. Promoot *Shabbat Shalom*. Lees, geniet en deel het met je joodse en christelijke vrienden.

7. Doe een beroep op de diensten van het onlangs opgerichte Instituut voor Joods-christelijke Studies aan de Andrews Universiteit. Workshops, boeken, pamfletten en opnamen zullen binnenkort beschikbaar zijn.

JG: Dr. Doukhan, denkt u dat een goede jood ooit de naam van Jezus zal kunnen gebruiken zonder zich diep gekwetst te voelen?

JD: Ja zeker. En ik geloof, dat die dag al is aangebroken. Natuurlijk, ben ik maar een van de vele voorbeelden. Paradoxaal genoeg kunnen steeds meer joden, na de Holocaust en de oprichting van de staat Israël, Jezus los zien van het aanstootgevende christelijke getuigenis. Het is interessant dat er in de afgelopen dertig jaar meer over Jezus in het Hebreeuws is geschreven dan in de achttien eeuwen ervoor. Naast christenen die na beginnen te denken over hun joodse wortels en die leren om de wet van de God van Israël lief te hebben, beginnen veel joden zich te realiseren, dat Jezus tot hun joodse erfgoed behoort en als zodanig hun aandacht verdient. Ja, ik geloof dat er reden is om te hopen, dat onze taak inderdaad geen "Onmogelijke Opdracht" is.